Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, байрым ай (февраль), 16, 2021 жыл

№ 16 (20905)

ЪЫБАРТЫ-МАЛЪЫР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ИШЧИ БАРЫУ

Казбек Коков Чегем районда социал мекямлагъа къарагъанды

Къабарты-Малъкъарны Башчысы **Казбек Коков** Чегем районну социал объектлеринде къарагъанды. Жолоучулукъда аны биргесине Чегем муниципал районну жер-жерли администрацияларыны таматасы **Юрий Борсов**, къурулуш эм ЖКХ министр **Алим Бербеков**, спорт министр **Ислам Хасанов**, подряд организацияланы оноучулары болгъандыла.

Казбек Коков Шалушка элни 2005 жылда «Спорт – жашау марда» федерал проект бла ишленген спорт залында болгъанды. Проектни жашаугъа кийириуге 48,5 миллион сом бёлюнгенди. Мекямда баскетбол, волейбол эм мини футбол ойнарча онгла, тренажёр зал эм фитнес-ара, душ кабинала, тренерле тургъан, медицина эм массаж отоула бардыла. Мында хар сюйгенге спорт бла кюреширча онгла къуралгъандыла, ол санда саулукъларында чекленген онглары болгъанлагъа да.

Казбек Валерьевич жараула къалай ётгенлерине къарагъанды, жаш спортчула бла сёлешип, алагъа жетишимле тежегенди. Тренерле республиканы оноучусуна планларыны юсюнден айтхандыла, шалушкачыла не заманда да айырмалы болгъанларын чертип, элни энчи жыйымдыгъында 34 хорлам кубок болгъанын белгилегендиле.

Элде Казбек Коков 140 жери болгъан жангы сабий садха къарагъанда баргъанды, ол тиширыуланы ишге

чыгъыу онгларына къайгъыруу – «Демография» миллет проектте кёре юч жылларына дери сабийлеге школгъа дери билим берген болумланы къурау программагъа кёре ишленнгенди. Багъасы жюз миллион сомдан аслам болгъан объект беш блокдан къуралыпды.

Анда 20-шар жери бла жети группа бардыла, аланы хар биринде жукъ лагъан отоула, тешиниучю жерле, къургъакъсытхан шкаф, ашхана эм санузелле бардыла. Махкемеде медицина эм процедура отоула, быстыр жуугъан эм итиу салгъан отоула, музыка эм физкультура залла, пищеблок эм подсобный отоула жарашдырылгъандыла. Сабий садны кесини котельнясы, трансформер подстанциясы эм дизель-генератору барды. Жууукъ заманда мында биринчи келген сабийчиклени сакълайдыла.

Казбек Коков къурулушчуланы ишлерине бийик багъа бергенди. Ол, мекямны жарашдырылыу эм жасаланыу халын дурус кёрюп, битеу сабий учреждениялары низамлы эм гитчечиклени къуандыргъан халлары болургъа кереклисин белгилегенди.

Яникой элде Башчы физкультура-саулукъ кючлеу комплексде болгъанды. Аны къурулуу жамауат баш ламчылыкъла бла жандауурлукъ ахчагъа 2018 жылда башланнганды. 2019 жылда республика проектге себеклик этгенди: къырал-энчи партнёрлукъну чеклеринде республикалы эм муниципал бюджетледен тийишли ырысхы бёлюнгенди. Быйыл республикалы бюджетден къошакъ ырысхыгъа спорт комплексни къурулуу ахырына жетерикди.

Казбек Коков анда Совет Союзну Жигити Байсолтанланы Алимни ой-музейин жокълагъанды. Ол жигитни бюстуна гюлле салгъанды, аты айтылгъан лётчик-истребительни жашауну юсюнден хапарлагъан къыйматлы экспонатла жыйылгъан музейге къарагъанды. Былтыр Уллу Хорламны 75-жыллыгъына хораланнган ишлени чеклеринде республикалы программагъа кёре мында реконструкция этилгенди.

Казбек Коков белгили жигитни къарындашындан туугъан Байсолтанланы Руслан бла махкемени мындан ары турмушун, аны республикалы маданият объект даражагъа кёчюрюу онгланы сюзгенди. «Сыйлы инсан, Къабарты-Малъкъарны ахшы уланы, ол жаш адамлагъа юлгюдю. Аллай адамланы юсларинден эсгериуле ёмюрледе сакъланыргъа керекле», - деп чертгенди республиканы Башчысы.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

КЕНГЕШ

Республиканы агропромышленный комплексинде былтыргъы эсеплени тинтгендиле, келлик кезиуге борчла тохтащдыргъандыла

Казбек Коков республиканы агропромышленный комплексин айнытыу соруула жаны бла кенгеш бардыргъанды. Анга КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, КъМР-ни экономика айнытыу министри **Рахайланы Борис**, КъМР-ни эл мюлк министри **Хасан Сижажев** къатышхандыла. 2020 жылны эсеплери сюзюлгенди эм келлик кезиуге планлагъа къаралгъанды.

Жыйылыуну ача, Казбек Коков былай белгилегенди: «Былтыр, экономикагъа къыйын жылда, Къабарты-Малъкъарны агропромышленный комплекси чурумсуз ишлегенди эм ахшы эсепле кёргюзтгенди. Кёбюсюнде аграрчыланы ишлерини хайырындан республиканы экономикасы пандемияны кезиуюнде осалына кетмегенди».

Эл мюлк министр 2020 жылда республиканы битеу эл мюлк чыгъарыучуларыны продукцияларыны ёлчеми 61,4 миллиард сом болгъанын билдиргенди, ол а 2019 жылдан эсе 10 процентге кёпдю. Республика жемиш-жилеклени эм мирзеуню рекорд халлы тирликлерин жыйгъанды.

- Асламысында качестволу сугъарыуну хайырындан эл мюлк культураланы баш магъана тутханларындан аслам жыйылгъанды, - деп белгилегенди Сижажев. Алай бла мирзеуню эм къудорулуулану валовый жыйылыулары 1,2 миллион тонна болгъандыла, ол а 2019 жылдан эсе 5 процентге кёбюрекди, чёплеуден сыгъылгъан жау 29,8 минг тонна, аны аллындагъы жыл бла тенглешдиргенде, ёсюу 4,2 процентди, жемишле эм жилекле 517,3 минг тонна, 2019 жыл бла тенглешдиргенде, кёрюмдю 48 процентге асламды.

Мирзеулени бла къудорулуланы тирликлери – 56,7 ц/га, неда 2019 жылгъа 103,5 процент, чёплеу – 20,9 ц/га неда 2019 жылгъа 113,6 процент; жемишле эм жилекле – 331,1 ц/га неда 2019 жылгъа 132,8 процент.

Мелиорация жаны бла ишлени жашаугъа кийириу «АПК продукцияны экспорту» регион проектни эм «Россейни мелиоратив комплекси» ведомстволу программаны чеклеринде бардырылгъанды. 2020 жылда белгиленген программаланы чеклеринде 7,9 минг гектар сугъарылгъан жер хайырланыугъа берилгенди, ол программа кёрюмдюледен 22,2 процентге кёбюрекди.

Жемиш-жилеклени тирликлери жаны бла алчыла Лескен, Бахсан эм Урван муниципал районла болгъандыла, алада бир гектардан орталыкъ ёлчемде 400-ден 700 центнерге дери кёгет жыйылгъанды.

2020 жылда республикада интенсив технологиялагъа кёре 1380 гектарда, ол программа кёрюмдюден 10 асламды, кёпжылланы тирлик берип тургъан битим зыгытла орнатхандыла. Алма, кертме, шаптал терекледен сора да, кёпжыллыкъ жилекле – нанкъ, голубика да. Голубика былтыр 56,5 гектар жерде салынгнганды.

Кёгетлени качестволу сакъланылары шёндюгю хранилищеле жалчытадыла. 2020 жылны ахырына аланы кючлери 225,4 минг тоннагъа жетгенди, ол санда 150,4 минг тонна жемиш продукция. 2020 жылда эл мюлк техниканы жангыртыу берыпрылгъанды, республиканы эл мюлк продукция чыгъарыучулары 183 энчи техника сатып алгъандыла.

2020 жылда битеу эл мюлкледе 119,6 минг тонна тууар эм къанатлыланы этинден чыгъарылгъанды, ол 2019 жыл бла тенглешдиргенде, 6,7 процентге кёбюрекди, сют сауув 4,5 процентге кёбейгенди, жумуртхала – юч процентге. Ийнеклени сют чыгъарылары да 2019 жыл бла тенглешдиргенде, 12,6 процентге кёбейип, 6334 килограмм болгъанды.

Малчылыкъ жаны бла къырал болушлукъ къойланы эм эчкилени жайыуда, къумалы малланы ёсдюрюуде, сютлю ийнеклени, эт чыгъарыу малчылыкъда этилгенди. Ол борчлагъа саулай да 362,4 миллион сом бёлюнгенди.

Ол жаны бла соруланы сюзгенде, Казбек Коков малланы эт берген къумалыларын игилендириуню магъаналыгъа санагъанды. Ол малчылыкъны тири айнытыр эм эсленген эсеплеге жетер ючюн малланы генетикаларын игилендириуге къайгъырыргъа кереклисин айтханды.

Министрни докладында жарашдырыучу промышленностда ёсюу белгилегенди. Алай бла 2019 жыл бла тенглешдиргенде, кондитер изделиялары чыгъарыуда ёсюм барады (7,1 процентге), эт эм эт продуктлада (1,6 процентге), къыйналада (26,1 процентге), сюзмени мурдорунда хазырланнган сют продукцияда (9,1 процентге), чёплеу жауда (20,3 процентге), комбикормлада (18,6 процентге), этил спиртде (46,7 процентге), жемиш чагъырлада (11,1 процентге), чагъыргъа жемиш материаллада (54 процентге).

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПАРЛАМЕНТ

«Дистанциялы амалда окъутуу тёрели дерслени бир заманда да алышаллыкъ тюйюлдю»

КъМР-ни Парламентини президиумуну жыйылыуунда «Правительстволу сагъатда» школлада дистанциялы мадарланы хайырланып окъутуну онглары сюзюлгенди. Аны спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды.

Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **Анзор Езаовну** айтханына кёре, коронавирус аруруну жайылыуун тыяр мурат бла билим бериу учреждениялада окъутуу дистанциялы технологияланы хайырланып бардырылгъанды. Аккредитация изленлеге тийишлиликде республикада билим бериу учреждениялары асламы Интернетге кёшулупдула. Алай бла уа школланы дистанциялы халда ишлерге онглары болгъанды. Устазланы бла окъуучуланы асламымы цифралы техникалары болгъанлары да чертилгенди. Ол санда мобильный телефонла бла хайырланыргъа жарайды.

Окъутууну дистанциялы халда бардыруугъа хазырлыкъны тинтиуледен ачыкъланганыча, школчуланы 58 процентини компьютерлери (ноутбук, планшет) барды. Окъуучуланы 40 проценти мобильный телефонланы хайырланнгандыла. Бир тюрлю цифралы техникалары болмагъанлагъа (ала уа 2 процент тенглидиле) аланы школла бёлгендиле. Бир-бир школчулагъа компьютерлени спонсорла сатып алгъандыла.

Былтыр 1 апрельден 5 июньгъа дери кезиуде 107 4334 сабий дистанциялы халда окъугъандыла. Алагъа билимни 7 350 устаз бергенди. 16 ноябрьге 13 декабрьге дери уа 47 496 сабий окъугъандыла дистанциялы халда.

Сёз миллет проектлени тамамлану юсюнден да баргъанды. Ала уа билим бериую качествосун игилендириуге себеклик этедиле. Министр алгъын школлада сингдирилген информация технологияланы жангыдан сюзерге кереклисини, дистанциялы эм очно халда окъутууну методикаларыны, билим бериу жаны бла шёндюгю платформаланы юслеринден да айтханды.

Бир-бир школлада уа дистанциялы халда окъутуу кеслерини платформаларында къуралгъанды. Устазла «07.Билим бериу – Электрон школ» регион информация системада къуралгъан «Интерактив электрон (ишчи) дефтер Skysmart» площадкалада окъутхандыла. Ана тилден бла адабиятдан дерсле да берилгенди дистанциялы халда. Устазла аудио, видеодерсле жаздыргъандыла, видеоконференцияны амалларын да хайырланнгандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малъкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малъкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Республиканы экономикасыны айнылыуна салгъан къыйынлары эм кёп жылланы бет жарыкълы урунгнганлары ючюн Къабарты-Малъкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа

ЖАППЛАНЫ Жанетни, Хизирны къызын – энчи предпринимательни, крестьян (фермер) мюлкню таматасын

КАЙСИНОВ Залим Анатольевични – «Къабарты-Малъкъар Республиканы гитче эм орта предпринимательстволу микрокредитование фонду» коммерциялы болмагъан микрокредит компанияны правлениени председателини орунбасарын

ЛОГОВАТОВСКИЙ Юрий Степановични – «ЛТ» архитектура мастерская» чекленнген жууаплылыгъы болгъан биригиуню директорун, энчи предпринимательни, «Россейни архитекторларыны союзу» Битеуроссей чыгъармачылыкъ профессионал жамауат организацияны Къабарты-Малъкъарда регион организациясыны правлениени председателин

ШИБЗУХОВА Раида Мусаровнаны – «Фирма «Дея» чекленнген жууаплылыгъы болгъан биригиуню генеральный директорун.

К. КОКОВ

Къабарты-Малъкъар Республиканы Башчысы

Нальчик шахар, 2021 жыл 12 февраль, №11-УГ

Саугъалау

Патриот ниетде юйретиуге танг къошумчулугъу ючюн

Орус география обществону «Альтаир» жаш тёлю клубуну башчысы **Мокъаланы Тенгиз** Россейни Къорууланыу министерствосуну «Излеу ишде айырмалылыгъы ючюн» ючюнчю даражалы белгиси бла саугъаланнганды. Анга белгини къуанчлы халда республиканы Парламентини спикери **Татьяна Егорова** бла аскер комиссары орунбасары **Антон Будаков** бергендиле.

Саугъалау Уллу Ата журт урушну кезиуюнде мамыр жашагъан адамла чекген азаплыкъны, нацистлени эм аланы болушлукъчулары этген зорлукъну юсюнден «Без срока давности» деген ат бла сакълангган архив документлени кёрмючлерин къурау бла байламлы бардырылгъанды. Мокъаланы Тенгиз Кавказ ючюн жан берген совет аскерчилени ёлюклерин табыугъа салгъан къыйыны эм жаш тёлюню патриот ниетледе юйретгени ючюн дайым саугъаланнганлайын турады. 2015-2019 жыллада ол Минги тауда эм Курп бийикликледе жююлгъан аскерчилени излеуге къатышханды, «Эсгериуню вахтасыны» чеклеринде тамамланнган жумушланы, излеу отрядланы ишлерини юсюнден билдириуле этгенди.

2016 жылда ол «Россейни патриоту» XV битеуроссей журналист конкурсда хорлагъанды, Россейни тарых хазнасын сакълаугъа этген къошумчулугъу эм «Эсгериуню вахтасы – Элбрус 2016» акциягъа тири къатышханы ючюн Къабарты-Малъкъарны Правительствосуну Башчысыны ыразылыкъ къагъытына тийишли болгъанды.

«Альтаир» жаш тёлю клубда ёсюп келгенлени Ата журтха сюймекликде юйретиуге уллу эс бурулады. Сёз ючюн, 2019 жылда анда «Хорламны жоллары» деген проект бардырылгъанды. Аны кезиуюнде жаш адамла Къызыл Аскер вермахт бла уруш этген бийик тау этекледе болгъандыла, аланы жигитликлери бла шагъырейленнгендиле. «Альтаирни» келечилери регионда Уллу Ата журт урушну, Уллу Хорламны эсгериу бла байламлы къуралгъан ишлеге дайым къатышадыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Оператив штаб

Донор плазма берирге чакъырадыла

КъМР-де COVID-19 жукъгъанланы саны 20 мингден озгъанды. Коронавирусну профилактикасы эм аны жайылыуына къажау регион оператив штабдан белгили этнелерича, пандемияны аллындан бери республикада вирусдан 20 023 адам ауругъандыла. Тюнене ол 79 инсанда ачыкъланнганды.

Тийишли багъыудан сора 18,6 мингден аслам адам сау болгъандыла (ол санда тюнене 77 пациент). Бюгюнлюкде медицина болушлукъ берилгенле мингден азайгъандыла - 976 адам. Жарсыугъа, бу къыйын ауруну кётюралмай ауушханланы саны юч жюз бла жарымдан озгъанды – 355. Тюнене вирус бир адамны жашауун юзгенди.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъандан бери 431,20 мингден аслам тест бардырылгъанды (бир кюннге 1071 тинтиу). Госпитальлада 531 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирус аруруу жукъгъанын ачыкъламагъанла да. Реанимация бёлюмде 48 саусув турадыла. Республикада биогюнлюкде юч госпиталь жабылгъанды, болсада саусузлагъа 6 медицина учреждениядa энтта 821 жер барды.

Оператив штабдан белгили этгенлерича, вирус бютюнда 65 жылдан тамталагъа, ауруулары юслеринден кетмегенлеге къорыкъуулуду. «Аны себепли профилактика мадарла бютюнда магъаналыдыла. Адамла кёп жыйылгъан жерледе, транспортда медицина маскала жюрютюргге, бир бирден бек аздан метр кенгликде турургъа, къолланы сапын бла теркъ-терк жууаргъа тийишлиди. Онг болгъанына кёре, адам бла да саламлашмазгъа, къучакълашмазгъа кюрешигиз», деп эсгертгендиле Оператив штабдан.

Вирус жугъуп, сау болгъанланы уа Нальчикде къан къуйгъан станциягъа чакъырадыла. Донор плазма вирус жукъгъанланы багъыуда хайырланылады. COVID-19-дан ауруп, сау болгъанланы къанында антителла къуралдыла. Ол ауруудан къыйналгъаннга къуюлса, аны иммунитети къаты болады, саусузгъа аруруну терк хорларгъа болушады.

Россейде бир кюннге COVID-19 вирус жукъгъанны саны азайып барады. Тюнене ол 14,2 минг адамда ачыкъланганды. Пандемияны аллындан бери къыралда 4 миллион адам ауругъандыла. Бюгюнлюкде андан 3,6 миллион адам сау болгъандыла. Аруруну кётюралмай, 80 минг адам ауушханды, ол санда тюнене 294 саусув.

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кёре уа, битеу дунияда бу аруруу 108,8 миллион адамгъа жукъгъанды. COVID-19-дан ёлгенлени саны эки миллиондан озгъанды - 2,4 миллион адам.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Жазылыу - 2021

Биринчи мартдан алып башларча

Багъалы шуёхла!

Бир тюрлю сылтаула бла сиз «Заманнга» жазылалмай къалгъан эсегиз, къайгъырмаз, болумну тюзетирге онг барды. Жыйырманчы февралыгъа дери бу магъаналы жумушну тамамландырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газет сизни юйюгюзге тюз биринчи мартдан келип башларыкъды.

Тёрт айгъа жазылыуну багъасы – 486 сом 70 капек.

Бизни индексибиз – П 5893

Республиканы агропромышленный комплексинде былтыргъы эсеплени тинтгендиле, келлик кезиуге борчла тохташдыргъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

2020 жылда агропромышленный комплексни экспортну жыллыкъ паны белгиленнген мардадан эсе кёбюрек толтурулгъанды. Федерал таможня службаны оператив кёрюмдюлерине кёре, 2020 жылда Къабарты-Малкъар Республикадан агропромышленный комплексни продукциясындан 22 миллион АБШ долларгъа тышына чыгъарылгъанды, ол а планнга 113 процент чакъны бирди (планнга 19,5 миллион доллар целевой кёрюмдю белгиленип эди).

Республиканы оноучусу битимчиликде жюзюм ёсдюрюуге уллу эс бурургъа тийишлисин, ол жаны бла алгъыннгы тёрелени къайтарыргъа кереклисин да белгилегенди. «Къыралны политикасында бюгюнлюкде ол жаны бла чурумла жокъдула, Къабарты-Малкъар а аллай айныуну тамблагъы кюню болгъан тийреди. Майданланы жюзюм орнатыугъа хайырланыргъа тийишлиди», - деп, ол соруугъа Правительство эс бурурча буюргъанды.

2020 жылда РФ-ни Эл мюлк министерствосу сайлагъан республиканы 20 инвестиция проектине, аланы бардырыргъанда жойгъан ырысыны бир кесегин къайтарырча, федерал субсидияла берилгендиле. Къырал болушлукъну ёлчеми 465,6 миллион сом болгъанды.

Инвестицияла соруугъа къарай, Хасан Сижажев эл мюлкню айнытыу къырал программанны чеклеринде 2020 жылда къырал билеклик бу ызлада берилгенин билдиргенди: «Агростартап» - 36 заявительге, «Ишин энди башлай тургъан фермер» - 22 заявительге, «Юйюр ферма» - 14 заявительге, «СПоК-ны материал-техника къолайлыгъын игилендириу» - бир заявительге, «Эл кооперацияны айнытыу» - экя заявительге. Гитче эм орта предпринимательствону субъектлерине къырал болушлукъну ёлчеми 138,8 миллион сом болгъанды.

2020 жылда «Эл тийрелени комплекс халлы айнытыу» федерал программа ишлеп башлагъанды, аны чегинде Огъары Къуркъужин, Псыншоко, Урван, Тёбен Чегем, Залукодес элледе, Солдатская станицада 14,3 километр узунлукъда суу баргъан ызла тартылгъандыла. Заюково элни тийресинде 8,845 километр узунлукъда газ баргъан быргъыла салынгъанды. Майскийде канализация эм орамда суу ызла жаны бла къурулуш ишле тындырылгъандыла. Къырал болушлукъну ёлчеми 250 миллион сом чакъны бир болгъанды.

Битеу да бирге республиканы агропромышленный комплексине 2020 жылда федерал бюджетден къырал болушлукъну ёлчеми 2,7 миллиард сомду, ол 2019 жылдан эсе 46 процентге асламыракъды. Быйыл республиканы Правительствосу РФ-ни Эл мюлк министерствосу бла 2,2 миллиард сом субсидия берилирча сегиз келишимге къол салгъанды.

Бара тургъан жылны борчларыны юсюнден айта, министр эл мюлк магъаналы 8,539 минг гектар сугъарылгъан жер хайырланыугъа бирилирге планда болгъанын белгиленнгенди. Битеу тюрлю иели эл мюлкчюле 2021 жылда 120 минг тонна тууар эм къанатлы эт, 540 минг тонна сют, 240 миллион жумуртха чыгъарлыкълары да планнга салыныпды.

2021 жылда «Эл тийрелени комплекс халлы айнытыу» программанны чеклеринде Пролетарское элни тийресинде проектле жашаугъа кийирилирге керекдиле (мектепни мекямны тынгылы ремонту, тыш жарыкълыкъ берген ызланы игилендириу эм суу жыйылгъан жангы скважинаны къурулушу), Солдатская станицада (суу жыйылгъан скважинаны къурулушу, 140 жери болгъан школгъа дери билим берген махкемени къурулушу); Къашхатауда (орта школну окъутуу корпусунда эм район маданият юйню мекямында тынгылы ремонт, маданият юйню излемлерине кёре экя автобусну сатып алыу). Ол борчлагъа быйыл 183,5 миллион сом бёлюрге умутлудула.

Хасан Сижажев, болум эм айныу ызла эсге алынсала, Къабарты-Малкъар Республиканы агропромышленный комплексинде быйыл продовольствиялы къорқъуусузлукъну эм эллилени турмушларын игилендириуню жалчытхан ёсюу сакъланырыгъын белгилегенди.

Кенгешни чегинде бёлюмню айныуну магъаналы жанлары сюзюлгендиле. Мусукланы Алий эл мюлк производствону ёлчемлерини жыл сайын ёсюулери он процентден аз болмазгъа тийишлисин белгилегенди, ол а 2024 жылгъа целевой кёрюмдюлеге жетерге онг берликди. Премьер-министрни оюмуна кёре, уллу инвестиция проектлени жашаугъа кийириуню андан ары бардырыргъа, валовый продуктну ёсдюрюп турурча резервле излергге тийишлиди, ол санда мелиорация эм интенсив эл мюлк технологияла жаны бла да.

Республиканы Эл мюлк министерствону бюгюнлюкде аллында тургъан магъаналы борчларындан бирине Казбек Коков эл мюлкде гитче эм орта халлы предпринимательствогъа къырал болушлукъ тапдырыуну санагъанды. «Эл мюлк чыгъарыучулагъа къырал билекликни ёлчемин азайтмазгъа тийишлиди, - деп чертгенди Башчы. – Эсни энчи мюлклени айнытыугъа бурургъа тийишлиди. Ол эллилеге себеплик этиную ахшы амалыды». Республиканы оноучусу аны бла бирге энди ишлерин башлай тургъан эл мюлк предпринимательлени алгъан ырысхыларын тийишлисича къоратыргъа юйретирге кереклисин чертгенди. Министр бюгюнлюкде ол соруугъа МСП-ны субъектлерине грантланы мурдорунда билеклик этиную чегинде, Урууу министерствону кооперацияны айнытыу ызында къаралгъанын билдиргенди.

«Жерибиз алай кёп тюйюлдю, аны ючюн аны тийишлисича хайырланыргъа керекди», - дегенди Казбек Коков кенгешни ахырында.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

«Дистанциялы амалда окъутуу тёрели дерслени бир заманда да алышаллыкъ тюйюлдю»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кемчиликлени юслеринден айтханда, интернет байламлыкъ акъырытын болгъанды, эртгенликде эм тюшде битеуроссей окъутуу платформалагъа къарагъанланы саны асыры кёпден республиканы окъуучулары аланы ачалмай къалгъандыла. Бу болумда уа мессенджерлени бла электрон почтаны онглары болушхандыла. Министр бир-бир ата-анала тюрлю-тюрлю сылтаула бла сабийлерине юйде окъургъа болушалмагъанларыны юсюнден да айтханды.

Дистанциялы халда билим берууню ахшы шартларыны юсюнден айта, докладчы окъуучула бла устазла алгъан сынау саулукълары осал болгъан сабийлени, школгъа баралмай къалгъанланы окъутууда, фахмулу сабийле бла энчи дерсле къурагъанда хайырлы боллугъун чертгенди.

Докладны ахырында Анзор Езаов, дистанциялы халда окъутуну технологияларын сингдире, билим берууню качестосун игилендириу жаны бла мадарла мындан ары да бардырыллыкъларын чертгенди. Кемчиликлени, чырмауланы азайтыугъа энчи эс буруллугъун да айтханды ол: «Дистанциялы халда окъутуу амалысыдан къуралгъанды. Ол тёрели дерслени бир заманда да алышаллыкъ тюйюлдю. Алай анга хазырланмай къалсакъ, терс боллукъбуз».

Докладны сюзе, депутатла жыйылыуну темасына кёз къарамларын билдиргендиле. Татьяна Егорова билим берууню качестосуна кёре (ол санда дистанциялы окъутууда), къырал республика къаллай жерни алгъанына, пандемия школланы боша гъанланы, вузланы студентлерини билимлерине къаллай заран салгъанына юслеринден соргъанды. Спикер 5-7-жыллыкъ сабийлени школгъа репетиторла хазырлагъанларына эс буруп, аны сылтауларын соргъанды.

Анзор Езаов дистанциялы окъутуну качестосуну къырал рейтинги болмагъанын билдиргенди. Алай РФ-ни Жарыкъландыру министерствосуну тергеулерине кёре, республика къыралда бу жаны бла 60-чы жерديди.

Былтыр вузлагъа окъуугъа киргенлени саны азаймагъанды, аны бла бирге медицина билим алырга сюйгенле кёбейгендиле. Бир къырал экзаменни эсеплерини юслеринден айтханда, республика, иги кёрюмдюле болдуруп, «жашил зонада» къалгъанды.

Сабийлени репетиторла хазырлагъанларыны юсюнден соруугъа жууаплай, докладчы ол коммерциялы билим берию организацияланы башламчылыгъы болгъанын чертгенди. Устазла школчулагъа билимни бередиле, сабий садла уа «... ала саулукълу болурларына жууаплыдыла, коллективде кеслерин жюрютюргъе юйретедиле, окъургъа уа – угъай».

Профильни комитетни башчысы **Нина Емузова** устазланы хазырлауну, ата-аналаны билим берию ише къатышдырыуну, дистанциялы халда окъутургъа жарамагъан усталыкъланы юслеринден айтханды. Ол регионну кесинде билим берию платформаланы къуралыкъларына, сабийлеге барысына да тенг онгла берген программала хазырланырыкъларына ышанганын айтханды.

«Правительствону сагъат» жууаплы органлагъа тийишли эсертиуе этиу бла бошалгъанды. Ала къалай толтуруллукъларын Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла комитет контрольда тутарыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Росгвардия

Ариу сезимле туудургъан сёлешиу

Росгвардияны Звёздный элде бёлюмюнде къуллукъ этген аскерчиле лейтенанла **Марат Саллагов**, **Игорь Черненков** эмда аскерчи **Мартин Дыгешев**, 1-чи номерли школ-интернатны кадетлери бла тюбешип, Кишиликни дерсин бардыргъандыла. Ала жаш адамлагъа Ата журтубузну аскер тарыхыны, ахыр солуулларына дери антларына кертичи къалып, борчларын толтургъан аскерчи нёгерлерини юслеринден айтхандыла. Школчулагъа миллет гвардияны аскерлерини юсюнден фильм да кёргюзтюлгенди.

- Быллай тюбешиуледе ёсюп келген тёлю туугъан жерибизге сюймекликни, анга кертиликни, жууаплылыкны юсюнден биледиле. Жашланы бла къызланы ветеранлагъа, Ата журтубузну къоруулагъан жигитлеге хурмет этерге юйретирге тийишлиди. Мамыр жашау ючюн жанларын бергенлени атларын ёмюрлюк этерге борчлубуз,-дегенди Марат Саллагов.

Дерсни ахырында жыйылгъанла Ата журтубуз ючюн жанларын бергенлени бир минут шумсуз туруп эсгергендиле.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Хурметлеу

Жигитлени сыйларын кёре

Россейни МВД-сыны «Прохладненский» районла аралы бёлюмюню полициячылары школлада «Кишиликни дерслерин» бардыргъандыла эмда автопробегге къатышхандыла. Бу жумушла совет аскерле Афганистан республикадан чыгъарылгъан кюнгге жораланнгандыла.

Право низамны сакълаучула Благовещенка, Дальнее эм Малаканов-ское элледе школлада болгъандыла. Ала бла бирге школчула бла афган урушну ветеранлары, ол санда ОМВД-да жамауат советни келечиси Эдуард Шкаруба ёсюп келген тёлю туугъан жерибизге сюймекликни, анга кертиликни, жууаплылыкны юсюнден биледиле. Жашланы бла къызланы ветеранлагъа, Ата журтубузну къоруулагъан жигитлеге хурмет этерге юйретирге тийишлиди. Мамыр жашау ючюн жанларын бергенлени атларын ёмюрлюк этерге борчлубуз,-дегенди Марат Саллагов.

Дерсни ахырында жыйылгъанла Ата журтубуз ючюн жанларын бергенлени бир минут шумсуз туруп эсгергендиле.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Бушуу

ТХАКАХОВ Мурат Альбертович

2021 жылда 14 февральда юстициняны генерал-майору, Россей Федерациняны Следствие комитетини Шимал-Кавказ федерал округда Баш следствие управлениясыны энчи магъаналы ишлени тинтиу жаны бла управлениясыны башчысы Тхакахов Мурат Альбертович ауушханды.

М.А. Тхакахов 1970 жылда 2 июньда Урван районну Урван элинде туугъанды. 1995 жылда Ростовну къырал университетини «юриспруденция» бёлюмюн бошагъанды. Урууу жолун ол 1997 жылда Урван районну прокуратурасында следователь къуллугъунда башлагъанды. Бир ненча жылны ичинде Нальчикни прокуратурасына оноучу къуллукълада ишлегенди, ызы бла Россей Федерацияны прокуратурасында Следствие комитетни Шимал-Кавказ эм Юг федерал округлада Баш следствие управлениясында ишлегенди.

2011 жылда июльда М.А. Тхакахов РФ-ни Президентини Указы бла Россей Федерацияны Следствие комитетини Шимал-Кавказ федерал округда Баш следствие управлениясыны башчысына салынгъанды.

Ишлеген жерлеринде Тхакахов кесини профессионал билимин, адамлыкъ ышанларын кёргюзтгенди. Ол коллективни ишин хайырлы къурау хунери, жууаплылыгъы, кесине эм башхалагъа къатылыгъы бла энчи болгъанды, башлагъан ишин ахырына дери жетдирмей къоймагъанды. Аны башчылыгъында Шимал-Кавказ регионну субъектлеринде жамаутны къайгъыртхан, чамландыргъан уголовный ише тинтилгендиле. Ол ишинде жетишимлери ючюн тюрлю-тюрлю ведомстволу саугъала бла белгиленнгенди.

Тхакахов Мурат Альбертовични, намыслы, борчуна кертичи, ышаннгылы, къайгъырыулу адамны жарыкъ сыфаты жюреклерибизде ёмюрлеге сакъланырыкъды.

Коков К.В., **Егорова Т.Б.**, **Мусукланы А.Т.**, **Кодзоков М.М.**, **Макоев Т.Э.**, **Ажиев В.Х.**, **Ахохов Т.Б.**, **Бауланы А.К.**, **Бердов Х.А.**, **Богатырев О. З.**, **Воронин С.В.**, **Гелях-ланы А.С.**, **Говоров С.А.**, **Жанатайланы С.А.**, **Карданов М.Н.**, **Кодзоков З.Б.**, **Кунижев М.А.**, **Лихов А. Ч.**, **Маиров Ю.Х.**, **Мальбахов Б.Х.**, **Павлов В.П.**, **Потапов А.Е.**, **Со-хороков Х.Х.**, **Татуев К.Б.**, **Хабаров Н.А.**, **Хашхожев А.Б.**, **Хубиев М.Б.**, **Шихабахов М.Х.**

ОНОУЛАШУУ

Бирлешип кюреширге келишгендиле

Федерал налог службаны КъМР-де Управлениясында бу ведомствону, Росреестрни эмда «Росреестрни ФКП-сы» къырал бюджет учреждениясы республикада бёлюмлери бла бирге ишлеуню юсюнден кенгеш бардырылгъанды. Анга УФНС-ни башчысыны орунбасары Будайланы Расул, Росреестрни Управлениясыны башчысыны орунбасары Кючмезланы Мариям, «ФКП Росреестра» ФГБУ-ну таматасыны экинчиси Бёзюланы Таймураз эм башхала къатышхандыла.

Жыйылыуда быйыл хайырланыучулагъа жер ючюн налог тёлеулени юсюнден билдириуле жибериу жумушланы, ведомстволаны араларында тийишли байламлыкъла къурауну юсюнден сёлешгендиле. Дагъыда «Алгъын эсепленген жеринден тепдирилмеген объектлени илерин ачыкълау» законну излемлерини эмда эл мюлк производствода хайырланылгъан жер участкаланы тизмесин къурауну юсюнден ушакъ бардыргъандыла.

Ахырында юч ведомствону арасында ишни быллай халда къураргъа кереклиси да белгиленнгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Энергетика

Токну къоранчларын азайтыргъа алланып

«Россети Шимал Кавказ» компаниясы СКФО-да токну къоранчларын азайтыу жаны бла программасы КъМР-де тири барады дерчады. Аны чеклеринде 2024 жылгъа дери тамамланырыкъ ишлени экиден бирин республикада энергетикле озгъан тёрт айны ичинде бошагъандыла. Ол санда эски ызланы 43 процентин жангыртхандыла, электрокючню эсеплеген эски приборланы да 55 процентин алышхандыла.

Компанияны республикада бёлюмюнде белгилегенлерича, ишлени асламысы Бахсан эмда Зольск районлада бардырылады. Алада эски тик ызладан 256 километри жангыртыллыкъды эмда 40 минг счётчик орнатыллыкъды. Бюгюнлюкге биринчисинден 111 километринде хар зат тамам этилгенди, приборладан а 22 минги жангыртылгъанды.

Зольск районда хауаны болуму ток чыбыкълагъа буз жабышыугъа себеплик этеди. Жангы, пластмасса бла тышланнган ызла (СИП) уа ол жаны бла къоркъуусуздула.

Бахсан районда да иели юйлеге баргъан ызланы аллай СИП-леге алышадыла. Аманлыкъчыланы къоллары жетмезча, токну эсеплеген приборланы биймкде орнатадыла. Юйлени иелерине уа аланы кёргюзтюулерин билдирген пультла бередиле.

- Жангыртыу ишлени къыш суукъкъала бардыргъаны бир жаны бла адамлагъа чырмау да болады, алай ызындан электрокюч бла жалчытыу ышаннгылы боллугъу ол болжалны чурумланы эсге алмазча этеди, - деп белгилегенди бёлюмню башчысы Муртаз Каров.

ОМАРЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

ТАБИЙГЪАТ

Уллу жел заранлыкъ тюшюргенди

Шабат кюнню кечесинде Элбрус районда къаты желни кезиуюнде, терекле ууп, ток ызла юзюлгендиле, бир къауум кёп фатарлы юйлени башларыны къанжалы тюшгенди. Тырныауу шахарда жылыу берген эм газ ызлагъа да хата жетгенди. Ол болум бла байламлы Байсолтан улу атлы орамда эки кёп къатлы юйде эм Нагорный микрорайонда жылыу бериу тохтагъан эди. Аны юсюнден бизге район администрациясны пресс-службасындан билдиргендиле.

Ыйых кюн битеу коммунал службала шахарны жашауун тийишли халгъа къайтарыр мурат бла ише чыкъгъандыла. Шахарны орамларын ауугъан терекленден тазалагъандыла, бузулгъан коммунал ызланы ишлерин тап болумгъа къайтаргъандыла.

Минги тауну тийресиндеги солуу юйледе да 14 сагъатха жууукъ кезиуге ток бла газ берилгенди. Биогюнлюкде агъачда ауугъан назыланы турап жыйыу бардырылады.

Табийгъат болум бла байламлы объектледе Элбрус районну администрациясыны таматасы Залийханланы Къаншаубий бла КъМР-ни табийгъат байлыкъла эм экология министри Шауаланы Илиас, курортла эм туризм министри Мурат Шогенцуков, Тырныауузну мэри Жаппуланы Руслан, Элбрус посёлканы башчысы Соганланы Магомет эм специалистле болгъандыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Юбилей

Фахмусун, кючюн-къарыуун аямай, халкъланы араларында шуёхлукъну, байыкъландырыуну эмда бир бирни иги ангылауну кёпюрлерин салады

Мызыланы Адрайны жашы Къаншаубий, аты айтылгъан уста тилманч, белгили шаркъ илмучу, Тюрк тилли халкъла аралы академияны сыйлы академиги, Башкъортостан Республиканы Стамбулда келечиси бу кюнледе юбилейин белгилейди.

Шаркъ жомакълагъа къызыну

Ол 1951 жылда 17 февральда сюргюнде Къазахстанны Туркестан шахарында туугъанды. Малкъар халкъны биринчи устазларындан бири Мызыланы Адрайны бла Газаланы Абийни юйюрлерине жетинчи сабий, жетинчи къууанч болуп къошулгъанды. Юйюр тамата Думалада устазлыкъ, школ директорлукъ да этгенди. Уллу Ата журт урушдан тасхачы ротаны политругу сакъат болуп къайтханды. Киши жеринде эсепчи болуп ишлегенди.

Къаншаубий кичи болгъанына таматала Зайнафха, Далхатха, Розагъа, Ниязбийге, Лизагъа, Зарифге ийнакъ болуп, эркеленип ёсгенди, жаланда китапла айыргъандыла аны хылидет. Бек сюйгенлери уа – шаркъ жомакъла. Ол кезиуде окъуна тартханды аны жюреги кюнчыгъышха.

Мызыланы бу юйюрлери халкъыбыз артха къайтханда Яникойда тохтагъанды. Адрайны сабийлери билимли, иш кёллю, халкъларын да сюйген адамла болуп ёсгенديле. Къаншаубий, школну бошагъанлай, жыл чакълы бирни Тырныауузда вольфрам-молибден комбинатда ишлегенди. Москвада Азия бла Африка къыралланы институтунда окъургъа эди аны мураты. Ата-ана сабийлерин ары ыразы болуп жибермегенديле, алай тыйгъан а этмегендиле.

Окъуу

1970 жылда баргъанды ол Москвагъа. Биринчи кюн окъуна китаплада жазылгъандан таныгъан къонгуроу килисалы, жылтырауукъ межгитли, уллу да, ариу да ара шахарны сюйюп къойгъанды. Артда уа анда Москваны М. Ломоносов атлы къыралуниверситетини Азия бла Африка къыралланы институтунда окъугъанды. Анда аны беш жарыкъ да, татлы да студент жиллары кетгендие. Кёп къыралланы келечилерин таныгъанды ол, аланы адет-тёрелерине сейири уа биогюн да къанмагъанды.

Къаншаубий тюрк бёлюмде окъугъанды. Ол заманлада солуу айлада болуучу студент отрядланы къурамында кёп жерледе болгъанды. Биринчи практикасын а Тюркде ётгенди. Ол анда сау жылны нефть бла байламлы заводда ишлегенди. Стамбул аны шаркъ ариулугъу бла сейирсиндирип, жюрегине кирип къалгъанды.

Мызы улу 1975 жылда университетни бошагъанды. Ызы бла СССР-ни Илмуда академиясыны тюрк тилни тинтиу институтуну аспирантурасына киргенди. Аны 1979 жылда тауусханды.

Кесини жумушун излеу

Ол заманда Москва Олимпиадагъа хазырланнганды. Ол къызыу кезиуде Къаншаубий урунуу жолун аны ишине къатышхан тыш къыралы фирмала бла байламлыкъ жюрютген службада башлагъанды. Ызы бла КПСС-ни Ара Комитетинде Жамауат илмуланы институтунда ишлегенди.

Анда иги кесек заманны урунгъандан сора, къыралны идеологиясы тюрленип башлагъанда, ол Россейде Къырал кинону комитетине кёчюп, анда кинола алдыргъан «Интердет» деген фирмада кинопроизводству координатору, киноконцерт ишни къураучусу болуп ишлеп тургъанды.

Ызы бла тюз да аллай «Картал» деген фирмагъа бир къауум жылны башчылыкъ этгенди. Анда ишлеген бек сейир эди, алай Россейде бла СНГ-да ишлеген «Итил» деген тюрк къурулуш фирмагъа чакъыргъанларында, Къаншаубий аны координатор болуп баргъанды. Ол фирма иесини атын жюркётгенди, кеси да Башкъортостанда кёп къатлы юйле ишлегенди.

Къаншаубий Башкъортостан Республиканы тыш экономика байламлыкъла эм сатыу-алыу жаны бла министерствосуну бла Тюркню араларында жумушланы хакъсыз толтуруп тургъанды ол заманда. Бу ишледе ангыламын кёрюп, 2004 жылда аны Тюркде Башкъортостанны келечиси этгендиле.

эм эрттегили кийимлерини кёрмючлерин да этип, эрттегили тамырларын белгилегендиле. Быллай тюбешиулени, танышыуланы юслери бла къарындаш халкъла бир бирге бютюнда жууукъ болгъандыла.

Кинола – орус тилде

Алайды, адамланы искусстводан, маданиятдан, адабиятдан бек жууукълашдыргъан зат жокъду дунияда. Аны билип, Къаншаубий россейлилени бла тюркълюени араларында ол жаны бла да байламлыкъ къураугъа уллу юлюшюн къошханды. Ол 1990-чы жыллада тюрк жазыучу Решат Нури Гюнтекинни «Королёк – птичка певчая» деген романына кёре салынгган кёп серийлы тюрк кинону орус тилге кёчюргенди. Аны бу ишин жаратханла тилеп, дагъыда «Манкурт», «Млечный путь», «Любовь моя – печаль моя», «Долг чести» деген фильмлени да ангылатханды бизни къараучулагъа. Алагъа бизде къалай сюйюп къарагъанлары уа белгилиди.

«Любовь моя – печаль моя» дегенде бизни къыралда, андан тышында да белгили аламат актёрла ойнагъандыла: Ирина Мирошниченко, Армен Джигарханян, Владимир Самойлов, Арчил Гомиашвили... Аланы ары къатышыргъа чакъыртхан да Мызы улу болгъанды.

Ол жыллада Къаншаубий, Тюркню юсюнден хапар айтып, бизни телевидениядя энчи бериуле бардырып тургъанды. Алада документли кинола да кёргюзтгенди. Аланы юслери бла алда бизни къыралгъа шуёх болмагъан Тюркге жол ачылгъанды.

Кязим бла Къайсын тюрк дуниясында

Адабият кёчюрмеле жаны бла да Къаншаби кёп иш этеди. Былайда ол тюрк тилде бизни бек уллу шайыларбызны китапларын чыгъаргъанын белгилерге керекди. Ол бла аны бу ишде нёгерлери, акъылманыбыз, шаркъ поэзиясны иги билген назмучубуз Мечиланы Кязимни 160-жыллыгъына атап, аны «Адамды бизни атыбыз» деген аты бла китабын чыгъаргъандыла. Алай бла тюрк халкъына аламат саугъа этгендиле. Бизни да къууандыргъандыла.

Къайсынны 80-жыллыкъ юбилейине «Жаралы таш» деген китабын бергенди тюрк окъуучуларгъа. Артдаракъ Ахмет Неджет бла Къаншаубий бирге кёчюрюп, «Бу таула тургъан къадарда» деген жангы жыйымдыгъын басмаларгъандыла.

Къайсынны 80-жыллыгъын белгилей, бери уллу делегация келгени да Къаншаубийни хайырындан болгъаны баямды: къырал къуллукъчу Кемал Зейбек, Ахмет Есевини фондуну президенти Хурриет Эрсой, Ахмет Неджет, филология илмуланы доктору Вилет Балкан эм башхала. Аллай байрам узакъ Стамбулда да баргъанды мындан баргъан къонакъла бла бирге.

Анда Къайсынны аты бла парк ачханлары, аны эсгертмесин салгъанлары да чегемли жашны хайырындан болгъаны белгилиди. Аны ючюн Къаншаубийге миллет энчи ыспас этеди. «Малкъар антология» да Тюркде Мызы улуну хайырындан басмаланнганды.

Бир жанлы болуп къалмай, малкъар тилге да кёчюреди Мызы улу тюркню жазыучуланы. Ол Беппайланы Муталип бла бирге Ахмет Неджетни назмуларын хазырлап, китапны атына «Стамбул башында турнала» деп атагъанды.

Россей классикле кюнчыгъышда

Озгъан ёмюрледе жашагъан орус поэтлени назмулары бирде биогюн жазылгъанча жууукъ боладыла окъуучугъа. Алагъа не заманда да тартады жюрек. Баям, андан болур Къаншаубий ол уллу дуния байлыкъны да тюрк окъуучулагъа жууукъ этерге сюйгенди. Аланы чыгъармаларын кёчюрюп, Тюркню ара журналларында, газетлеринде, назму антологияларында басмалайды. Энчи китапла этип да чыгъарады. Бу ишде анга Тюркню белгили назмучулары алда сагъынылгъан Ахмет Неджет, бла Аныл Меричелли да болушадыла.

Сёз ючюн, Къаншаубий бла Ахмет Неджет Александр Пушкинни «Евгений Онегин» деген романын, Анна Ахматованы назму жыйымдыгъын тюрк тилде китапла этип чыгъаргъанды. Ала дагъыда орус поэзияны ёчюлмез сёзюн, ол санда Александр Пушкинни, Михаил Лермонтовну, Александр Блокну, Сергей Есенинни, Фёдор Тютчевни, Владимир Маяковскийни эм башхаланы тюрк тилге кёчюргенди. Айтхылыкъ орус поэт Михаил Лермонтовну «Смерть поэта» деген энчи жыйымдыгъы назмучуну 185-жыллыгъына аталып чыкъгъанды. Ол уллу иши, алай а аперимликни кесине алмайды таулу жаш – махтауну анга бу ишде болушхан Есевини фондунда ишлеген кьалам къарындашларына береди.

* * *

Мызыланы Къаншаубий эки жашны бла бир къызны атасыды. Алим аны ызы бла баргъанды. Ол халкъла аралы халланы институтун бошагъанды. Кичи жашы Расул врачды. Лейла уа алыкъына школгъа жюрюйдю.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Соруу – жуап

Озгъан жылны эсеплери Россейде не халдадыла?

Росстатны тергеулерине кёре, Россейни ВВП-сы 3,1 процентге азайгъанды. Бирикген Европаны бёлюмдюсю бла тенглешдиргенде, ол эки кереге азды (анда экономика 7,3 процентге тюшгенди), алгъын этилген тергеулеге да жетмейди. Агентство соргъан экспертлени оюмларына кёре, экономика 3,7 процентге чёгерге керек эди, Экономиканы айнытыу министерство уа аны 3,9 процентге кёрюп тургъанды.

Къыралны Башчысы министр **Максим Решетников** бла тюбешгенинде, сёз аны юсюнден баргъанды. «Былтыр экономика артыкъ бек азаймагъанды. Биз ол жылны бирси уллу экономикаладан эсе иги ётгенибиз кёрюнеди», - дегенди министр.

- Европада уа ол неллай бирге селейгенди, жети процентден артыкъгъа? - деп соргъанды Путин? «Бир-бир уллу къыралларда – тогъузушар процентге окъуна. Германияда уа ол азыракъды – беш процентге. Аланы барыларыны къатында бизни хатабыз жокъду», - деп жууаплагъанды Решетников. «Башхача айтханда, бизде болум битеу да Евросоюзнан, АБШ-дан окъуна да игиди», - деп чертгенди президент.

Bloomberg агентствону оюмуна кёре, ишлай Россейде властыла тюз оноу этгенлерини хайырындан болгъанды. Быйыл а бизни къыралны экономикасы ючюн процентге кёбейирикди деп тергейдиле.

Мишустиннге къаллай кёзден къарайдыла?

ВЦИОМ-ну тергеулерине кёре, премьерни рейтинги сау жылны 52-55 процентге тургъанды. Ол а президентни ызындан баргъан экинчи жерге саналады. Къайсы Правительствогъа да къыйын кёрюнюрюк озгъан жылны ичинде, Мишустинни ишин жаратмагъанланы саны 23 процентден 30 процентге кётюрюлгенди.

Экспертле оюм этгенлерича, премьерни кабинетини быйылгъы ишин ачыкълагъан кёрюмдюню тюзге санарчады. **Политика технологияланы Арасыны башчысыны орунбасары Алексей Макаркин** айтханнга кёре, правительство пандемияда ишин тынгылы бардыргъанды. «Ол къыйын, нефтьни багъасы да тюшген кезиуде хар неда тюп боллукъду деген оюмла да болгъандыла. Жашау а ол алай болмагъанын кёргюзтгенди», - дегенди политолог.

Правительство къармашын, алгъын артыкъ уллу эс бурулмагъан бёлюмлени окъуна айнытханды. Сёз ючюн, фармацевтиканы. «Пандемия «цифраны» да тиритгенди. COVID-19 бошаллыкъды, технологияла уа къаллыкъдыла», - дегенди Макаркин.

Шёндюледе тюрлю-тюрлю айнытыу проектлени къурагъа эмда тамамлагъа онгла чыгъарыгъына ишексизди ол. Бир талайы жетишимли бардырыладыла. Правительствону келир кезиуледе иши уа ашыгъышлы мадарладан кетип, ышаннгылы айнытыуда барлыкъды.

Бачамаланы айлыкъ хакълары ненча эди?

«Революциядан сора Ленин Совнаркомну башчысы болгъанында, аны айлыкъ хакъы 500 сом эди, - дегенди **РАН-ны Россейни тарыхыны институтуну тамата илму ишчиси Роман Кирсанов**. – Ол артыкъ уллу ахча тюйюл эди. Нек дегенде ишчилеге эмда Москвада бла Санкт-Петербургда къырал къуллукъчулагъа ВЦИК 1919 жылда аны эм аз ёлчемин 600 сомда тохташдыргъан эди. Бийик техника эмда административ ишчилени хакъларыны мардасы уа юч минг сом болгъанды. Алай Ленин а аны бла бирге Ишчи эмда элчи къоруулауну советте таматалыкъ этэ диди, ВЦИК-ни къауумуна да киргенди. Ачха ана ючюн неллай бир къошхаланлары уа белгисизди.

Сталин а, 1936 жылда ЦК ВКП(б)-ны генеральный секретары бола тургъанлай, 1,2 минг сом ала эди. Отузунчу жыллары экинчи кезиюнде СССР-де орта айлыкъ хакъ 300 сом болгъанды. Дагъыда бир затны унутмагъа керекди - совет башчыла иш хакъларына жашамагъандыла. Аланы хар не бла да къырал толусунлай жалчытып тургъанды».

Тенглешдирип айтсакъ, Россейни Правительствосуну Председателини 2019 жылда октябрьде иш хакъы 618,7 минг сом эди. Къыралда уа ол кезиуде орта айлыкъны ёлчеми 46,5 минг сом болгъанды. Башында айтылгъан – ол шарт тохташдырылгъан окладды. Дагъыда премиялы эмда башха тёлеуле къошулугъа боллукъдула, алай аланы юсюнден белгили тюйюлдю.

Сатыучула багъалагъа къаллай бир къошадыла?

Багъала аллай бийик болгъанына сыйтауун сатыу-алыу сетьле алагъа артыгъы бла къошханларында кёрюгге керекди дегенни кёпледен эшитирге тюшеди. Кертиси уа къалай болур?

Тюкенле къаллай бир къошханларын билген кыйынды. Аны орталыкъ ёлчеми 25 процент чакъны болады. Сатыуну файдалыгъы андан уллу болса, аныча ичи ахча ишлерге сюйген конкурентле чыгъарыкъдыла тюкеннге.

Алай бизде уа болум башхады – кёз туурагъа сетьле банкрот бола баргъанлары тюшеди. Аны себепли тюкенле багъаларына былай бир бек артыгъы бла кёшадыла деп айтырча тюйюлдю. Аны къой, сатыуну файдалыгъы жыйдан-жыйгъа азая окъуна барады, - дейди **Россейде ретейл рынокда экспертлени ассоциациясыны (РАЭРР) башчысы Андрей Карпов**.

Аны айтханын **розница сатыу-алыу бла кюрешген компаниаланы Ассоциациясыны (АКОРТ) келечиси Илья Власенко** да дурус кёргенди: «Багъаны бир мардасы бла къошхан деген зат жокъду. Сёз ючюн десек, улуу сатыу-алыу сетьле талай тюрлю продукцияны, бегиркеда эм изленгенлени багъаларына жукъ да къошмайдыла. Бирде уа кеслерине къоранч этип окъуна учуз сатадыла. Багъалы заталгъа уа асламыракъ кёшуучудула.

Товарны юсюне къошхан багъаны ючден бири транспорт эмда продукцияны утилизациясына этилген къоранчладыла. Бешден бири - налогла, лицензияла эмда коммунальный тёлеуле. Мекямны эмда сатыуда хайырланылгъан оборудованияны арендасы андан 16-17 процентин алады. Иш хакъгъа да 30 проценти жибериледи. Была бары да орталыкъ кёрюмдюледиле».

Къыралыбызгъа жашаргъа ким келеди?

Былтыр тыш къыралладан Россейге кёчюп, бизни гражданствону алыргъа сюйгенлени саны 656,3 минг болгъанды. Ахыр онбеш жылны ичинде ол бек уллу кёрюмдюге саналады. Андан азыракъ – 500 минг паспорт – 2005 жылда берилгенди.

Россейни жангы гражданларыны асламысы (62,4%) Украинадан келгенледиле. Экинчи жерни (9,7%) – Таджикистандан, ючюнчюню уа – (6,6%) Къазахстандан кёчгенле аладыла. Аладан сора уа Арменияны (4,7%), Узбекистанны (3,5%), Азербайджанны (3,3%) эмда Молдавияны (3,1%) алгъынгы гражданлары барадыла.

Экспертле ангылатханларына кёре, ЛНР-ны бла ДНР-ны келечилерине эмда орус тилли адамлагъа гражданство жангул халда берилгени себепли бизни паспортубузгъа аллай суран барды.

Белгилеп айтсакъ, озгъан жылда РФ-ни паспортун Германияны (203), АБШ-ны (148), Великобританияны (32), Канаданы (19) эмда Швейцарияны (7) адамы алгъан эдиле.

Федерал газетлени материалларына кёре
УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Эсе тутуу

Жырчы эм композитор, РСФСР-ни халкъ артисти Анна Германны башхалагъа ушамагъан тауушлукъ ауазы бюгюн да хычыууну тынгылагъанлагъа. Кеси заманында уа аны бизни къыралда бек сыйлагъандыла. Бу кюнледе ол туугъанлы сексен беш жыл болады.

Биз анга солуубузну тыйып, кёлюбюз толуп тынгылайбыз

Сюргюн ыржыны ачылыгъы

Ол 1936 жылда 14 февральда Узбекистанда туугъанды. Атасы бла анасы, голландиячы немислиле, алгъа Ставрополь тийреде Къобанны сол жанында Великокняжеское элде жашагъандыла. Дин ахлуу аппаларын сибирлик этгенде, ала Краснодаргъа къачхандыла.

Анасы Ирма Одессада пединституттда окъуп, усталыкъ этгенди. Атасы Евгений а Донбассда кёмюр чыгъаргъан комбинатда бухгалтер. Андан аланы, кёп немисли юйюрленича, Орта Азиягъа кёчюргенديле. Ала Ургенч шахаргъа тюшгендиле. Тойларын да анда этгенديле.

1937 жылда Евгенийни жалгъан дау бла тутхандыла. Ала уа Къыргъызстаннга къачыгъан, Таласда Орловка (Ак-Дебе) элде букъугъандыла. Ачлыкъ, жаланнгачлыкъ да сынагъандыла, кичи жашчыкъ да ауушханды. Школгъа Анна Мартенс деп, ыннасны тукъуму бла жюрюп баштагъанды.

Ирма 1942 жылда Герман Гернер деп, ахлуларын фашистле къыргъандан сора, Польшадан къачып айланнган чойютлю жаш бла некях этгенди. Андан сора ол тас болуп къалгъанды. Тасхачы болгъанын артда биллендиле. Ала аны тукъуму жазылгъан къагъылтлары бла Джамбулгъа, 1946 жылда уа Польшагъа кёчгендиле. Алай бла Гернер Аннаны, анасын да къутхарып, алагъа жангы ата журт бергенди.

Сайлау жолларында

Анда ала алгъа Новая Руда, артда Воцлав шахарлада жашагъандыла. Анна художник болургъа сюйгенди. Алай анасы къызы аны бла башын туталмаз деп къоркъгъанды эм аны унамагъанды. Алай бла Анна Варшавада университетни геология факультетин тауусханды.

Студент заманында, «Каламбур» деген жаш тёлю клубха жюрюп, анда жырлагъанды. Ала жууукъ заманлада, элледе концертле къурап тургъандыла. Тынгылаучула анга асыры жарыкъ тюбегенден, къыз жыр аны къадары болгъанын ангылагъанды.

Музыка окъуу болмагъаны чырмаса да, ол бек уллу комиссияны сынамындан ётюп, жырларгъа эркинлик алгъанды. Аны радиода жырлатып, концертлеге, фестивальлагъа чакъырып башлагъандыла.

Фестивальла, пластинкала

Ол 1963 жылда Сопотда баргъан Халкъла аралы фестивальда ючюнчю жерни алгъанды. Ол биринчи хорлам эди. Экинчи жыл да ол тёрели эришиуде польшачы жырчыланы араларында биринчиге, халкъла аралы жаны бла экинчиге чыкъгъанды. Ызы бла битеу Европагъа айланнганды – АБШ-да, Канадада, Францияда, Италияда, Германияда, Австралияда, Португалияда, бизде, дагъыда кёп жерледе болгъанды ол. «Аве, Мария» деген жырны уа Папа Римскийге атап жырлагъанды.

1966 жылда биринчи альбомун, ючюнчю жылдан а аны орусчасын да жаздыргъанды. 1967 жылда Неаполитан жырланы XV фестивальында ол «Oscar della simpatia» деген премиягъа, 1974 жылда «Золотой Крест Заслуги» деген белгиге, 1979 жылда уа рыцарь жору бла «Возрождение Польши» деген орденнге тийишли болгъанды. Жырчыны миллиона бла чыкъгъан пластинкалары къуандыргъандыла аны жырларын сюйгенлени.

«Сынныган гинжи»

1967 жылда августда Италияда авариягъа тюшюп, Анна Герман бек къыйналгъанды. Аны сынгган жерлерини саны къыркъ тогъузгъа жетгенди дейдиле, башха жаралары санамай. Эки ийыкъны ол кесине келалмай тургъанды. Алты айны гипсде жатханды. Кесине «сынгган гинжи» деп да атагъанды.

Эс жыйгъанлай, аны Варшавагъа эптирлерин тилегенди. Аланы ачлыкъдан, ёлюм къоркъудан къутутхан Польшаны ол бек сюйгенди. Къыйын сагъытында да аны излегенди, олтургъра, жюрюргe, жырларгъа да жангыдан юйренггенди.

Ючюнчю жылны ичинде анасы Ирма аны къатындан кетмегенди. Сюйгени Збигнев Тухольскийге да, ол да Аннаны кёллендирип, анга болушуп, жангыдан сахнагъа чыгъар онг бергендиле. Сау болгъанлай, ол онеки жыл таныгъан Збигневге баргъанды. 1975 жылда алагъа жашчыкъ туугъанды. Збышек да, атасыча, илму бла юкрешеди. Анга атап, анасы жомакъ да жазгъанды.

Жаланда ючюнчю жылдан къайтханды ол сюйген ишине. Ол Варшавада сахнагъа чыкъгъанда, концертге келгенле, анга къууана, жарым сагъатны тохтамай къарс ургъандыла.

Анна, къыйын ауруп, 1982 жылда августда алышханды дуниясын. Ахыр концертинде «Эхо любви» деген жырны айтханда, битеу зал аны биргесине жилягъанды.

Орта Азияда

Анна мында ётдюрген он жыл ариу эсгериуле къоймагъандыла: атасы, аны къарындашлары, эгечлери да, немислиле болгъанлары ючюн, лагерьледе жюолгъандыла. Къабырлары да къалмагъанды.

Алай а жырчы Ташкентде, Алма-Атада да бола тургъанды. 1973 жылда Карагандада ата къарындашы Артур Герман, устаз, журналист, аны радиодан эшитип, эгечлерини ауазларына ушатып, кёп жерлеге жазгъанды. Толу хапар алалмагъанды.

Целиноградда (Астана, Нур-Султан) 1974 жылда аны концерти боллугъун эшитип, ары барып, экиге айланнган эгечине тюбегенди. Анга атасыны суратын кёрпюзтгенде, Анна, асыры абызыргъандан, немис тилде сёлешип баллагъанын эсгерединие. Алай бла эрттеден хапар излеп тургъан жууукъла бир бирлерин тапхандыла. Артда Артур «Неизвестная Анна Герман» деп, тукъумларыны да тарыхын айтып, къарындашындан тууган жырчы къызны юсюнден китап жазгъанды. Ол концертде ары келгенлеге Анна Герман мында жашап тургъанны хапарын айтханды.

Таласда ол элде школну директору Израил Кондубаев музей ачханды. Кёрмючде Анна Германны, устаз Ирманы да документлери бардыла. Джамбулда уа (Тараз) ол тохтагъан «Жамбыл» къонакъ юйню къабыргъасында жырчыны эсгериу къангасы тагъылады.

Чексиз сюймеклик

Биогюн да алайды. Биринчи кере Москвагъа ол 1964 жылда келгенди. Ол анасы сёлешген менноних, немис, орус, узбек, къыргъыз, къазах тиллени билгенди. Жырлагъан да кёп тилледе этгенди. Орусча уа алай уста сёлешгенди, ол бизден болгъаны ишеклик къалдырмазча.

Кёп чакъырылгъан жерледен да къалып, ол бери келирге сюйгенди. Кеси эсгергеннге кёре, халкъына аламат саугъа этгендиле. Бизни да къууандыргъандыла.

Къайсынны 80-жыллыкъ юбилейине «Жаралы таш» деген китабын бергенди тюрк окъуучуларгъа. Артдаракъ Ахмет Неджет бла Къаншаубий бирге кёчюрюп, «Бу таула тургъан къадарда» деген жангы жыйымдыгъын басмаларгъандыла.

Къайсынны 80-жыллыгъын белгилей, бери уллу делегация келгени да Къаншаубийни хайырындан болгъаны баямды: къырал къуллукъчу Кемал Зейбек, Ахмет Есевини фондуну президенти Хурриет Эрсой, Ахмет Неджет, филология илмуланы доктору Вилет Балкан эм башхала. Аллай байрам узакъ Стамбулда да баргъанды мындан баргъан къонакъла бла бирге.

Анда Къайсынны аты бла парк ачханлары, аны эсгертмесин салгъанлары да чегемли жашны хайырындан болгъаны белгилиди. Аны ючюн Къаншаубийге миллет энчи ыспас этеди. «Малкъар антология» да Тюркде Мызы улуну хайырындан басмаланнганды.

Бир жанлы болуп къалмай, малкъар тилге да кёчюреди Мызы улу тюркню жазыучуланы. Ол Беппайланы Муталип бла бирге Ахмет Неджетни назмуларын хазырлап, китапны атына «Стамбул башында турнала» деп атагъанды.

Россей классикле кюнчыгъышда

Озгъан ёмюрледе жашагъан орус поэтлени назмулары бирде биогюн жазылгъанча жууукъ боладыла окъуучугъа. Алагъа не заманда да тартады жюрек. Баям, андан болур Къаншаубий ол уллу дуния байлыкъны да тюрк окъуучулагъа жууукъ этерге сюйгенди. Аланы чыгъармаларын кёчюрюп, Тюркню ара журналларында, газетлеринде, назму антологияларында басмалайды. Энчи китапла этип да чыгъарады. Бу ишде анга Тюркню белгили назмучулары алда сагъынылгъан Ахмет Неджет, бла Аныл Меричелли да болушадыла.

Сёз ючюн, Къаншаубий бла Ахмет Неджет Александр Пушкинни «Евгений Онегин» деген романын, Анна Ахматованы назму жыйымдыгъын тюрк тилде китапла этип чыгъаргъанды. Ала дагъыда орус поэзияны ёчюлмез сёзюн, ол санда Александр Пушкинни, Михаил Лермонтовну, Александр Блокну, Сергей Есенинни, Фёдор Тютчевни, Владимир Маяковскийни эм башхаланы тюрк тилге кёчюргенди. Айтхылыкъ орус поэт Михаил Лермонтовну «Смерть поэта» деген энчи жыйымдыгъы назмучуну 185-жыллыгъына аталып чыкъгъанды. Ол уллу иши, алай а аперимликни кесине алмайды таулу жаш – махтауну анга бу ишде болушхан Есевини фондунда ишлеген кьалам къарындашларына береди.

* * *

Мызыланы Къаншаубий эки жашны бла бир къызны атасыды. Алим аны ызы бла баргъанды. Ол халкъла аралы халланы институтун бошагъанды. Кичи жашы Расул врачды. Лейла уа алыкъына школгъа жюрюйдю.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Новосибирскде концерт бергенде, анда юч кюннге къалып, атасыны ызын ишлегенди. Алай ол саясат жашырынлыкъ кёп жыллада тюз хапар тапмагъанды. «Гори, гори, моя звезда» деген романсны уа хар багърчан жеринде атасына атап жырлагъанды.

Анга деп поэтле назму жазгъандыла, композиторла жырла такъгъандыла: «Надежда», «Нежность», «Возвращение романса», «Когда цвели сады», «Любви негромкие слова», «А он мне нравится», «Колыбельная», «Снова ветка качнулась», «Эхо любви», «Опять плывут куда-то корабли», «Белая черёмуха» эм башхала. Бир къауум жырлагъа уа ол кеси да такъгъанды макъам: «И было небо голубое», «Всё на свете изменяется», «Подарок милому»...

1980 жылда Анна Германны «РСФСР-ни халкъ артисти» деген ат аталгъанды. Ол кеттенден сора анга Орден Чести деген бек сыйлы россей саугъаны тийишли кёргендиле. Бизде, аны эсгере, «Анна Герман. Эхо любви», «Анна Герман. Тайна белого ангела» деген кинола алынгнгандыла. Бир къауум шахарда аны жырларын сюйгенлени бириги-улери бардыла.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Спорт Спорт Спорт

Пьедесталда – Камчатканы бла Новосибирскни лыжачылары

FIS Халкъла аралы лыжа федерацияны, Россейни сноуборддан эм лыжа спортдан федерациясыны бирикдилиген календарыны чеклеринде 8-13 февральда Минги тауда Россейни тау лыжа спортдан кубогуну кезиую бардырылгъанды. Эришиуле сламолда бла слаломгигантда ётдюрюлгенди-ле. Алагъа къыралны 13 регионундан - Москвадан эм Москва областьдан, Санкт-Петербургдан, Киров, Мурманск, Новосибирск, Кемеров, Ленинград, Челябинск областьладан, Камчатка, Алтай, Красноярск крайладан, Татарстан Республикадан - 120-гъа жуукъ адам къатышхандыла.

Слалом-гигантда ахыр чабыуда Камчаткадан Екатерина Попова бла Новосибирскден Сергей Майтаков хорлагъандыла. Аны аллында сламолда уа Попова ючюнчю болгъан эди, экинчи жерге Софья Крохина, биринчиге уа Софья Верина чыкъгъандыла.

Эр кишиледе эки дисциплинада да эм терк Сергей Майтаков болгъанды. Андан 0,07 секундха артха къалып, Сахалинден Алексей Жилин «кюмюшню» алгъанды. «Доммакъ» а Дмитрий Пышкиннге жетгенди, ол да Сахалинни командасыны келечисиди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СУРАТДА: Екатерина Попова.

Жыйымдыкъ командагъа киргенди

Жерлешлерибиз уллу шахарлада, жуукъ эмда узакъ тыш къыраллада атларын окъууда, спортда, илмуда, ишде да айтдырсала, барыбыз да жюрекден къуанабыз. Аллай ёхтемлендирген къызларбызыдан бири Чочайланы Аминады. Аны атасы Алим Хасанияда туугъанды, бийик билим алыргъа ара шахаргъа кетгенди, анда юйдегили да болгъанды.

Жаш юйюрге къызчыкъ туугъанда, аны юсюнден барады бизни хапарыбыз, Аминачыкъ тири къызчыкъ болгъанды. Гитчелигинде окъуна чабаргъа, терк жюрюрге ёч эди. Аны ол халин кёрген атасы 2014 жылда Москвада жангил атлетикадан Знаменский къариндашланы атын жюрютген школгъа бергенди. Андан сора ол спортну чабышыу тюрлюсю бла биютюн къаты кюрешип башлагъанды. Жараулагъа жюрюген биринчи кюнлериндеи башлап, ол тирилигин кёргюзте, тенглерини арасында жетишимле болдургъанды.

Алай бла Москваны биринчилигине бир ненча кере къатышып, алчы жерлеге чыгъып тургъанды. Бу кюнледе уа Смоленск шахарда жыйырма жыллары жетмеген къызланы араларында Россейни биринчилиги ётгенди. Анда онглагъан Кениядa бардыряллыкъ дуниядаы чемпионатына къатышырга эркинлик аллыкъ эди.

Алай бла Чочайланы Алимни къызы Аминат Россейни жангил атлетикадан жыйымдыкъ командасына киргенди. Ол эришиуледе 400 метгре чабып, биринчи жерге тийишли болгъанды. Онсегиз жылында «РФ-ни спортуну устасы» деген атны да алгъанды. Аны спортну устасы Виктор Николаевич Бирюков юйретеди.

Амина атасыны туугъан жери Хасаниягъа терк-терк келирге сюеди. Жараулаларыны аламын да бу элде бардырады. Алда аны бу жаны бла уллу жетишимле сакъ-лагъанларына толу ийнанабыз.

М. АДИЛОВА.

Аппайланы Хызыр «Факел» ючюн ойнарыкъды

Къабарты-Малкъардан футболчу Аппайланы Хызыр январьда Воронежни «Факел» клубу бла келишим тауусханды. Сынамлы спортчу алгъа жыллада Майкопну «Дружбасы» ючюн ойнап тургъанды, аны санында 14 матч бардыргъанды, беш гол ургъанды. 2011 жылны жайында Самараны «Крылья Советов» командасына, экинчи жыл а «Краснодаргъа» кёчгенди.

Башха-башха кезиуледе Оренбургну «Газовигине», Туланы «Арсеналына», «Ригагъа», Курскну «Авангардына», «Тамбовда», Волгоградны «Роторуна» эм башха командалагъа киргенди. Хызыр матчлада ётгюрлюгю, къаршчы команданы къабакъларына жуукъ келалгъаны, голла урууда усталыгъы бла айырмалыды. Алай бла воронежчи командагъа да хорламлы болургъа болушуругъу баямды.

Регионла аралы эришиулеге къатышырыкъдыла

«Нальчик» спорт комлексде регионну мектеплерини командаларыны араларында гитче футболдан эришиу къуралгъанды. Ол битеуроссей проектни чеклеринде бардырылгъанды.

Алгъаракълада аны муниципал кезиуюде болгъан эди, «Нальчикде» анда хорлагъанда жыйылгъандыла. Ала жыл санларына кёре тёрт къауумгъа юлешиннгенديле: жашла 2003-2004, 2005-2006, 2007-2008, 2009-2010 эм къызла 2005-2006 жыллада туугъанла.

Жашланы араларында Бахсанны Р. Калмыков атлы мектебини, Сармаково эни ючюнчю номерли школуну, Урван районну биринчи номерли лицейини эм Бахсан шахарны бешинчи номерли мектебини командалары хорлагъандыла. Къызлада Чегем шахарны биринчи номерли окъуу юйюню къаууму къытханды.

Энди ала регионла аралы эришиуледе ойнарыкъдыла. Ала уа мартда Ставрополь боллукъдула.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

БУЗУКЪЛУКЪ

Низамсызлыкъны шургулу хыйсаплары

Быйыл 13 февральда 12 сагъатда Зольское элде «Газель» машина бла «Ниссан» къагъышхандыла. Толу болмагъан шартлагъа кёре, тыш къыраллы машинаны 30-жыллыкъ водители «Газельге» жол бермегенди. Аварияда ачыгъанланы транспортдан чыгъарыр ючюн от тюшюуге къажау-къутхарыу службаны 9-чу номерли бёлюмюню келечилерин бла тийишли техниканы чакъырыргъа тюшгенди. «Ниссанны» водители жаралары бла саулукъ сакълау учреждениягъа жетдирилгенди.

Тюнене уа 10 сагъат 35 минутда 29-жыллыкъ тиширыу «ВАЗ-2114» машинада «Прохладный-Советское» трассада жолундан чыгъып, чартлап терекге урулгъанды. Алайда машина кюйюп башлагъанды. ВАЗ-да келген 53-жыллыкъ тиширыу, ауур жарала алып, алайда ауушханды. Водитель саулукъ сакълау учреждениягъа жетдирилгенди.

Эки аварияны да сылтаулары сюзюледиле, следствие-оператив къауумла тийишли тинтиуле бардырадыла. Право низамны сакълаучула водительлени жолда сакъ болургъа, бир бирге хурмет этерге чакъырадыла. Сизге энчи службаланы болушулгъу керек болгъан эсе уа, бу телефон номерлеге сёлешигиз: «**101**» (мобильный телефондан) неда «**01**» (стационар телефондан).

Прокуратура

Къоранг 35 миллион сомдан асламды

Законлагъа бузукъулукъла этип, агъачлада тереклени кесгенлеге ачыгъан уголовный иш къабыл кёрюлгенди. Республиканы инсаны РФ-ни УК-сыны 260-чы статьясыны 3-чю кесегине кёре терсленеди. Башхача айтханда, Ш. къуллугъун кесине таплыкъгъа хайырланып, агъачлада тереклени законсуз кесгени, къауум адам аманлыкъны алгъадан келишип этгенине ишеклилик барды.

КъМР-ни прокуратурасындан бизге билдиргенлерича, 2019 жылны ахырында эмда 2020 жылны ал айларында терсленнген Урван райондан къауум адам бла бирге лесничеству Аргудан бёлюмюнде тереклени кесгенди. Алай бла къыралгъа 35 миллион сом къоранч этилгенди.

Надзор ведомство терсленнген бла сюд аллы келишим этгенди. Алай бла Ш. следствиягъа болушуп, битеу шартланы белгили этгенди. Анга ачыгъан уголовный иш энчи низамгъа кёре тинтилгенди эмда Урван районну сюдюню къарауууна берилгенди.

Агъач мюлню сакълау жаны бла законлагъа бузукъулукъла этгенлени эркиниклери 7 жылгъа дери сыйырылыргъа боллугъун айтырчады.

Жюз сагъат хакъсыз ишлеркди

Терк районну прокуратурасы кеф водительге ачыгъан уголовный ишни къабыл кёргенди. Былтыр 15 августда терекчини эсирип жолда тутхандыла.

Ол алгъын да медицина тинтиуледен ётерге унамагъаны ючюн административ жууапха тартылгъанды. Сюд инсанны терслигин тохташдырып, аны 100 сагъатны хакъсыз ишлеге тартыргъа эмда жылны ичинде машинаны жюрютюрге эркинлигин сыйырыргъа деген онноуну чыгъаргъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЖУЛДУЗЛА АЙТАДЫЛА

Къабаннга кёчерге тюшерикди, Желмауузгъа уа – ахча

Къытайлыланы орузламаларына тийишлиликде Жангы жыл быйыл онекинчи февральда келгенди. Ма бу кюнледен башлап, Акъ Темир бетли Бугъа кесини кючюне бютюнда киреди. Андан нени сакъларгъа боллугъуну юсюнден «Комсомольская правда» газет хапарлайды.

ЧЫЧХАН ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1936, 1948, 1960, 1972, 1984, 1996, 2008, 2020

Быйыл Чычхан ауанада бир жанлыракъ турууну тюз кёрлюкдю. Тири болгъанын эмда уллу ишлеге мураты барлыгъын эмда юйюрюне бегирек эс бурса, бютюн хайырлыды. Энчи жашаууну юсюнден айтханда уа, аны бу жаны бла хар неси да аламат боллукъду. Дагъыда зарлыкъны сюргенлеге, ачыкъ ниетлери жокълагъа эсгизни бурмазгъа кюрешигиз.

БУГЪА ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1925, 1937, 1949, 1961, 1973, 1985, 1997

Ол кесин жылны керти да чынтты иесича сезеркди. Ийгетиндыргъан хар жумушу да бош алай угъай, «беше» тамамланыргъа керекдиле. Кертиди, бу жаны бла аллай бир жоркъ да барды: этилген ишле «плюс» белгилери бла болургъа тийишлидиле. Быйыл Бугъаны юйюрюне тёлю къошулургъа эмда анда ырысхы жаны бла да тутхучулукъ тошташыргъа боллукъду.

2021 жыл жолоучулукъгъа, сейир болумлагъа чомартлыгъын ачыкъларыкъды. Бугъа былтыр кесини кёлюне ушамагъан, жюрегинде ишекликни туудургъан жумуш этген эсе уа, аллай жангылычылыгъын тюзетирге ашыгъыргъа тийишлиди.

КЪАПЛАН ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1926, 1938, 1950, 1962, 1974, 1986, 1998, 2010

Къапланнга быйыл алай бош жыл болмазгъа ушайды. Ол а алай аны кесин не тюрлю болумда да сынап башларгъа сюйген къылыгъы барлыгъы ючюндю. Аллай кезиуледе жангыз да ёз кючюнге ышанып къойгъан асыры тюз да тюйолдю. Къапланнга анга тутхучулукъ этерик, аны кёллендирлик къауум керек боллукъду. Алай бла ол жетишимге теркирек жетерикди.

Саулугъу бла байламлы да аны хар неси да тап болургъа керекди. Жаланда Къаплан биягъы жоркъланы бузуп тебиремесе. Жылны экинчи жарымында ол аслам тийишли адам бла танышырыкъды эмда ала бла шуёхлукъ жюрюте, андан хайыр да тарабырыкъды.

КЪОЯН ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1927, 1939, 1951, 1963, 1975, 1987, 1999, 2011

Къоян быйыл аны эртгеден бери жарсытып тургъан проблемаланы къолгъа алыргъа онг табарыкъды. Аны къадарында, баям, бир уллу тюрлениусюз да боллукъ болмаз - башха ишге кёчген, кесине жашау нёгер тапхан, жангы юй сатып алгъан дегенча.

Эм башы, жаланда боллукъ жумушланы ашыкъдырып кюрешмегиз эмда кесигизни муратларыгъызны юсленриден хар мюйюшде «къычырып» айланмагъыз, белгилисича, насып шошлукъну жаратады. Ол заманда хар зат да тап боллукъду.

ЖЕЛМАУУЗ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1928, 1940, 1952, 1964, 1976, 1988, 2000, 2012

Желмаууз 2021 жылгъа къртиси бла да насыплы билетни тартып чыгъаргъанды. Хар не жаны бла да ол жетишимни болургъа керекди! Биютюнда уллу затланы – жеринден тепдирилмеген ырысхыны - затханда неда алгъанда. Ахча бла да къыйналлыкъ тюйолдю.

Желмауузгъа алгъадан бери да эсинде тутхан проектлери бла ишлеп башларгъа эмда мурат этип тургъан жолоучулугъуна барыргъа тийишлиди. Болсада саулугъуна уа эс бургъанлай туурургъа керекди. Аны кючлендиррге, коннню тюз режимин жарашдырыргъа, заманында солуй билиргге, диетагъа да къайгъырыргъа тийишлиди.

ЖИЛЯН ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1929, 1941, 1953, 1965, 1977, 1989, 2001, 2013

Жылны «иелерини» алышынылары жилянгна не из да тюрлению келтирмегенча кёрюнеди. Хар замандача, аны неси да тапды эмда жоркъларгъа тийишли къуралыпды. Ол къадалып эмда жетишимли ишлеркди, алай бла уа тынгылы ырысхы къоллу да боллукъду.

Къадар Жилянны тюрленилугъе келтирлик тюбешиуле бла да къуандырлыкъды. Ала уа (тюрлениуле), баям, аны энчи жашаунда да тюберикдиле. Алыкъа юйюр ауаралары болмагъанла той этерикдиле деген ышаныу да барды.

АТ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1930, 1942, 1954, 1966, 1978, 1990, 2002, 2014

Атлагъа быйыл акъыллларын башларына жыяргъа эмда бегирек кеслери ючюн жашаргъа керек боллукъду. Ол а алай юйренгенди, дуния башында хар неге да эс бурургъа, къайсы проблеманы да кесине «жюклерге», кимни жарсыууна да къайгъырырыгъа. Быллай чабышыуну селейтмесе, жангылыргъа тюшюп къаллыкъды. Энчи жашауун алып айтханда уа, аны насыбы тутаргъа ушайды.

Кесини тутхан ишин Ат тынгылы, жетишимли да бардырады. Хар къаллай тыйгъычладан да женгил оза биледи. Саулугъу да жарсытырыкъ тюйолдю. Нек дегенде ол анга тийишлисича къайгъырады эмда аны тюз этеди.

ЭЧКИ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1931, 1943, 1955, 1967, 1979, 1991, 2003, 2015

Эчки не заманда да тири болур ючюн къалмайды. Быйыл а аны башламчылыкълары биютюнда кёп боллукъгъа ушайды. Алай эсе да, ол бошдан тюйолдю. Аны къолундан аслам зат келеди, сюйдюмлюлюгю да бирсилени кесине илешдиреди. Алай эсе да, жетишимле сунмай тургъанлай келип къала эселе да, мардаланы унутургъа керекмейди. Муратла фантастикалыла угъай, алагъа кертиси бла да жетерге боллукъду дерчала болургъа тийишлидиле.

Ишни эмда жашауну къыстау режиминде кесинги саулугъунгу эсден чыгъарыргъа жарарыкъ тюйолдю. Асыры ауурлукъ сынатсагъыз, чархыгъыз олсагъатлай белги берликди. Анга уа эс бурмагъанлай, къайгъырмагъанлай къоймагъыз.

МАЙМУЛ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1932, 1944, 1956, 1958, 1980, 1992, 2004, 2016

Кимни да билмейме, алай а Маймул 2021 жылгъа кесине планны эртте жараштырыгъанды. Ол аны хар кезиуюн да тынгылы тамамларыгъына да ышанырыгъыз. Муратына жетер ючюн аллай кёллениулюкге жаланда сукъланырргъа тийишлиди. Бизни жигитибизни сейир тюбешиуреи, жолоучулукълары аз боллукъ тюйолдюле. Аланы барысындан да ол кесине хайыр чыгъара биликди.

Жылны экинчи жарымында уа, баям, жеринден тепдирилмеген ырысхы-отоу, фатар неда дача – сатып алыргъа да болур. Андан сора да, чыгъармачылыкъ бла кюреше, андан зауукълукъ табарыкъды.

ХОРАЗ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1933, 1945, 1957, 1969, 1981, 1993, 2005, 2017

Хоразгъа кесини сезимлерин, къылыкъларын тюрлендирир жанына эс бурургъа, ол затха юйренергге тюшерикди. Быйыл анга тёзюм керекли болумла да аз боллукъ тюйолдюле. Жорукъларга, мардалагъа сыйынса, хар не да тийишли ызда барлыкъды.

Ишинде жетишимли болуп, энчи жашауда да насыбы тутарыкъды. Алай эсе да, «Аз болса да, тап болсун» деген айтыуну уа эсден чыгъарырргъа керекмейди.

ИТ ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1934, 1946, 1958, 1970, 1982, 1994, 2006, 2018

Былтыр Итге алай тынчлыкъпы жыл да болмагъанды. Быйыл а аны эндиге дери этген къоранчларын ызына къайтарлыкъгъа ушайды. Аны ырысхы жаны бла болуму игиленирикди. Арт кезиуде жарсытып тургъан проблемаларындан да азатланырыкъды.

Бизни жигитибизни жангы жашау журт, жолоучулукъ бла байламлы муратлары да аны алдамазгъа боллукъдула. Салукъну уа къаты контрольда тутаргъа тюшерикди. Жылны аягъына жуукъ кезиуде санаторийге, курортха барып солуса, ол кесини хайырын берликди.

КЪАБАН ЖЫЛ

Бу жыллада туугъандыла: 1935, 1947, 1959, 1971, 1983, 1995, 2007, 2019

Былтыргы жарсыулары Къабаннга дагъыда бир ненча жылгъа окъуна жетерик эдиле. Шёндю уа хар зат да ызына къайтыша турады. Ол кесин кюлгъа алып, алыкъа неге къарыуу, хунери жетеригин да ачыкълар умутдады.

Дагъыда аны жашау халы эмда журту бла байламлы муратлары уллудула. Жаланда тюрлениулеге таукел болуп, энди умутларымы толтурдум дерча чакъгъа жетгенлей, хар нени да бошлап кюоргъа жарамайды.

Саулугъу да жарсырча боллукъ тюйолдю. Алай эсе да, низамны бузмазгъа кюреширгге тюшерикди.

Басмагъа **МОКЪАЛАНЫ Зухура** хазырлагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - **42-63-01**.
Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **40-04-82**.
Жууаплы секретарь - **42-66-85**.
Секретариат - **40-93-62**. Корректора - **42-63-52**.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - **42-24-02**, **42-67-68**.
Экономика - **42-66-73**.
Культура - **42-66-76**.
Социал ишле - **42-75-82**, **40-59-18**.
Курортла, туризм эм спорт - **40-39-93**, **42-66-71**.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу - **42-37-94**.
Энчи корреспондент - **42-68-72**.
Операторла - **40-28-49**, **42-39-65**.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторпадан **400** газет тизгинден (машинка бла жазылгъан **5-6** бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм аслампы информацияны эркиниклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.
Регистрация номер —**ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532**

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: **76-01-21**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: **42-69-34**

Газет айыкъгъа юч кере чыгъады - **геуюрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Баллиланы Феруза (1,2-чи летле), Геляланы Валентина (3,4-чю летле) - корректорла.

Тиражы **1188** экз. Заказ № **302**
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫЙ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта: elbor_50@mail.ru